

Türk kitap ve kütüphane tarihinden bazı önemli notlar (1)

Bülent Ağaoğlu

İstanbul, 30.3.2021

1

Fatih Sultan Mehmet'in tarihimizin en önemli kütüphanesinin temelini atması.

<https://www.yenisafak.com/hayat/saraydaki-kutuphanenin-temelini-fatih-atti-3383343>

Fatih Sultan Mehmet'in kurduğu kütüphaneler

Fatih Sultan Mehmet Ve Kütüphaneler Derleyen: B. Ağaoğlu (18-19.6.2016).

<https://bulentagaoglu.blogspot.com/2020/02/fatih-sultan-mehmet-ve-kutuphaneler.html>

Fatih Sultan Mehmet Devri Kütüphaneleri Hakkında 27 Makale 2016

Fatih Sultan Mehmet'in Eyüp Camiinde Kurduğu Kütüphane Hakkında Bazı Alıntılar *

<https://bulentagaoglu.blogspot.com/2020/05/fatih-sultan-mehmetin-eyup-camiinde.html>

2

Katip Çelebi'nin kendisine kalan mirası kitaba yatırması

"İstanbul'da bulunduğu sırada vefat eden oldukça zengin bir akrabasından kalan yüklü bir mirasın üçte birini (300.000 akçe kadar olduğu söyleniyor) kitap satın almaya harcamış, kalan paranın bir kısmıyla da Fatih Camii'nin kuzey tarafında yer alan babasından kalma evi tamir ettirerek evlenmiştir." <http://www.kirmizibeyaz.com/bilginin-pesinde-bir-omur-katip-celebi-ve-mirasi/>

"KÁTİP Çelebi, 17. asırda yaşamış olan en önemli Osmanlı âlimi idi ve bugün bile müracaat kitabı olarak kullanılan eserlerini, iki akrabasından kalan mirasa konmasından sonra vermişti.

Düşük bir maaşla memurluk yapan Kátip Çelebi, bu miras sayesinde ihtiyacı olan bütün kitapları almış ve kendisini okuyup yazmaya adanmıştı. Hattá o kadar çok kitabı olmuştu ki dönemin Şeyhülislam'ı bile, kütüphanesini gördüğü zaman şaşırıp kalmıştı."

"Memuriyetten elde ettiği gelir oldukça düşüktü ve maaşının azlığından dolayı kitap alamıyordu, babasından da zaten bir şey kalmamıştı. Dördüncü Murad'ın 1635 yılındaki Revan seferine katılmış, yolda uğradıkları Halep'te gördüğü kitapları parasızlık yüzünden alamamış, sadece isimlerini not edebilmişti.

Ama talih, hiç ummadığı bir anda yüzüne güldü ve bir akrabasından yüklü bir miras kaldığını öğrendi. Bu miras, Osmanlı ilim tarihine damgasını vuracak olan Kátip Çelebi'nin yeniden doğum belgesi gibiydi. Mirasın tamamını kitaba yatırdı ve memuriyeti bıraktı. Aldığı kitapları okudu, zamanının en meşhur alimlerinin derslerine devam etti ve bilgisi artınca da oturup yazmaya başladı.

Bir müddet sonra parası bitti ama talih yize yüzüne güldü ve 1637'de bir başka akrabasından birkaç yüz bin akçelik başka bir mirasa daha kondu. Bu mirasın 300 bin akçesini tekrardan kitaba yatırırken, bir kısmını da karısının dirdirından kurtulmak için evinin tamiratına harcadı.

O kadar kitabı vardı ki, sahip olduğu cildlerin sayısına hiç kimse inanmıyordu. Bir gün bir sohbet esnasında kendisine inanmayan Şeyhülislam Yahya Efendi'yi ikna etmek için sadece tarih kitaplarını katırlara yükledi ve Şeyhülislam'ın konağına getirdi. Getirdikleri cildlerin sayısı 1300 idi evinde çok daha fazla kitabı olduğunu gururla söylemiş, hem Şeyhülislam, hem de konakta sohbet katılanlar şaşırıp kalmışlardı." <https://www.hurriyet.com.tr/gundem/k-tip-celebi-mirasa-kondu-isi-gucu-birakip-lim-oldu-182664>

3

Ali Emiri Efendi (1857-1924). <https://www.gzt.com/nihayet/kitaplarla-yasayanlar-3566865>

4

Atatürk'ün kitap okumaya verdiği önem

"Hayatı boyunca yanından kitaplarını ayırmayan ve özellikle ömrünün son yıllarını okumaya ve yazmaya adanmış Atatürk'ün dokunduğu, okuduğu; okurken bazı satırların altını çizdiği kitaplar İstanbul Üniversitesi Nadir Eserler Kütüphanesi'nde özenle korunuyor.". <http://www.istanbul.gov.tr/ataturkun-okudugu-kitaplar-istanbul-universitesi-nadir-eserler-kutuphanesinde>

"Büyük Önder Atatürk'ün hizmetinde bulunanlardan Cemal Granada anlatıyor:

"Bir gün Atatürk, tarihle ilgili bir kitap okuyordu. Öylesine dalmıştı ki, çevresini görececek hali yoktu. Bir sürü yurt sorunu dururken devlet başkanının kendini kitaba vermesi Vasıf Çınar'ın biraz canını sıkmış olmalı ki Atatürk'e şöyle dediğini duydum:

- Paşam! Tarihle uğraşıp kafanı yorma... 19 Mayıs'ta kitap okuyarak mı Samsun'a çıktın?

Atatürk, Vasıf Çınar'ın bu içten yakınmasına gülümseyerek şöyle karşılık verdi:

- Ben çocukken fakirdim. İki kuruş elime geçince bir kuruşunu kitaba verirdim. Eğer böyle olmasaydım, bu yaptıklarımın hiçbirini yapamazdım...". <https://www.frmt.com/ataturk/7284792-ataturk-un-kitap-okumaya-verdigi-onem-ile-ilgili-ani.html>

5

Fehmi Ethem Karatay'ın Mayıs 1915'te Arıburnu'ndaki süngü hücumunda yaralanması, Irak'ta esir düşmesi...

"Son sınıfta iken I. Dünya Savaşı'nın çıkması üzerine yedek subay olarak orduya katıldı ve Çanakkale'de görev aldı. Mayıs 1915'te Arıburnu'ndaki süngü hücumunda yaralandı, iyileştikten sonra Anafartalar cephesine gitti. Aynı yılın sonbaharında bölüğü ile Irak cephesine sevk edildi. 1917'de burada İngilizler'e esir düştü ve diğer esirlerle birlikte Hindistan'da Bellary esir kampına gönderildi.

1920 yılı Haziranında esaretten kurtulup İstanbul'a döndüğünde Nişantaşı'nda Gazi Osman Paşa ve Üsküdar sultânilerinde Fransızca öğretmenliğine başladı. ". <https://islamansiklopedisi.org.tr/karatay-fehmi-ethem> ***
<https://www.facebook.com/groups/kutupL/permalink/10159316513549629/>

6

Hakkı Tarık Us'un İşgal Yıllarında büyük hizmetlerde bulunması

"İşgal yıllarında Milli Mücadeleyi destekleyen cemiyetlerde çalıştı."

"Müdafaa-i Milliye Grubu'nun Anadolu ile haberleşmelerinde aktif bir şekilde görev alarak büyük hizmetlerde bulundu."

"Bu çalışmaların karşılığında kendisine İstiklâl madalyası verildi."

"Tek parti iktidarı döneminde milletvekilliği yapmasına rağmen birçok konuda itirazlarda ve cesur karşı çıkışlarda bulunması dolayısıyla kendisine "müteriz" lakabı takıldı. Yine bu dönemde tartışılan Basın Kanunu'na red oyu veren tek milletvekili Hakkı Tarık Us'tur."

"Yalnız yaşayarak kazancının büyük kısmını bir kütüphane kurmak amacıyla kitap, gazete ve dergi satın almak için harcadı. Özellikle Basma-Yazı ve Resimleri Derleme Kanunu (1934) hazırlanmadan önce çıkmış gazete, dergi ve kitapların hemen tamamını toplayarak bunları Vakıf Yurdu binasında kurduğu kütüphanesinde araştırmacıların istifadesine sundu.". Selahattin Öztürk. [https://ataturkansiklopedisi.gov.tr/bilgi/Hakk%C4%B1_Tar%C4%B1k_Us_\(1889-1956\)](https://ataturkansiklopedisi.gov.tr/bilgi/Hakk%C4%B1_Tar%C4%B1k_Us_(1889-1956))

7

Genç Kütüphaneciler İçin Türker Acaroğlu Rehberi. <http://www.tk.org.tr/index.php/TK/article/view/2737>

8

Çelik Gülersoy (1930-2003).

9

Mehmet Genç'in arşivlerdeki kaynakları incelemeye dayalı tarihimizde örneği olmayan azminin, büyük gayretinin, idealizminin iyi anlaşılması, özümsemesi, içselleştirilmesi.

Mehmet Genç'in vefatı ardından: Hakkında Neler Dediler. 19.3.2021.

<https://bulentagaoglu.blogspot.com/2021/03/mehmet-gencin-vefat-ardndan-hakknda.html>

10

Prof. Dr. İsmail Erünsal

11

Hasan Duman'ın kitaplar ve kütüphaneler için verdiği mücadelelerin öğrenilmesi, anlaşılması.

<https://bulentagaoglu.blogspot.com/2021/02/hasan-dumann-ulkemiz-kutuphaneleri-icin.html>

<https://bulentagaoglu.blogspot.com/2021/02/hasan-dumanin-kutuphanelerimiz-icin.html>

<https://bulentagaoglu.blogspot.com/2021/02/hasan-dumann-ulkemiz-kutuphaneleri-icin.html>

Ek 1: Bazı Kaynaklar;

<https://www.gzt.com/nihayet/kitaplarla-yasayanlar-3566865>

<https://bulentagaoglu.blogspot.com/2021/03/zorluklarla-mucadeleye-kutuphane.html>

<https://bulentagaoglu.blogspot.com/2013/12/zorluklarla-mucadele-ederek.html>

<https://bulentagaoglu.blogspot.com/2013/12/allamelerimiz.html>

<https://bulentagaoglu.blogspot.com/2021/03/nuri-arlasez-kaynakcasi.html>

<https://bulentagaoglu.blogspot.com/2021/03/hakk-tark-usun-katklar.html>

<https://bulentagaoglu.blogspot.com/2021/03/hakk-tark-usun-katklar.html>

<https://bulentagaoglu.blogspot.com/2021/02/turk-kutuphanciligi-dergisinde-kisiler.html>

Ek 2: Bazı notlar

Tarihten notlar

Hayaller

Destek

Kendi kozanızı örmeniz

Devamlı çalışkanlık göstermeniz

Google'da "kütüphane tarihimizden" araması sadece 3 link veriyor...

Google'da "türk kütüphane tarihi" araması sadece 6 link veriyor...

"Türkler tarafından kütüphanelerin yapılanmasında ve işleyişinde İslam inancının ve geleneklerinin etkisinin yoğun olduğu düşünüldüğünden, Türk kütüphane tarihi açısından 9. yüzyılın ikinci yarısında Türklerin İslamiyeti kabul etmeleri, önemli bir dönemin başlangıcıdır25." <http://nek.istanbul.edu.tr:4444/ekos/KITAP/2020-00001.pdf>

Ek 3: Türk kütüphane tarihi konusunda bazı yayınlar;

Genel

Anameriç, Hakan: Osmanlılarda Kütüphane Kültürü ve Bilimsel Yaşama Etkisi* Library Culture in Ottomans and Its Effect on Scientific Life * Hakan Anameriç* http://eprints.rclis.org/11106/1/osmanlilarda_kutuphane_kulturu.pdf

Balcıoğlu, Tahir Halimi: **Tarihi medeniyette kütüphaneler.** / Tahir Harimi Balcıoğlu. -- [y.y., t.y.] (Balıkesir : Vilayet Matbaası, 1931) 571 s. (İçindekiler: <http://ktp.isam.org.tr/pdficn/049232ic.pdf>)

Baysal, Jale: **Kitap .ve Kütüphane Tarihine Giriş**, 2.bs., İstanbul, Türk Kütüphaneciler Derneği, 1992. (İçindekiler: <http://ktp.isam.org.tr/pdficn/015500ic.pdf>)

Erünsal, İsmail E.: **Osmanlı vakıf kütüphaneleri : tarihi gelişimi ve organizasyonu.** / İsmail E. Erünsal, 1945-. -- Ankara : Türk Tarih Kurumu, 2008. XXII, 775 s. : belge ; 24 cm. -- (Türk Tarih Kurumu yayınları ; VII. dizi sa. 235)

Erünsal, İsmail E.: **Osmanlılarda kütüphane ve kütüphanecilik : tarihî gelişimi ve organizasyonu** / İsmail E. Erünsal ; editör Filiz Dıgıroğlu, Zeynep Berketaş. İstanbul : Timaş, 2015.

Erünsal, İsmail E.: Osmanlılarda Kütüphaneler ve Kütüphanecilik* İsmail e. Erünsal * <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/441347>

Erünsal, İsmail E.: **Ottoman libraries: a survey of the history, development and organization of Ottoman foundation libraries = Osmanlı kütüphaneleri: Osmanlı vakıf kütüphanelerinin tarihi, gelişimi ve teşkilatı** / İsmail E. Erünsal ; established by Şinasi Tekin ; edited by Cemal Kafadar, Gönül Alpay Tekin. -- Cambridge : Harvard University, 2008. XXIV, 254 s. ; 30 cm. -- (Doğu dilleri ve edebiyatlarının kaynakları = Sources of oriental languages and literatures ; 84). (İçindekiler: <http://ktp.isam.org.tr/pdficn/209014ic.pdf>)

Erünsal, İsmail E.: **Türk kütüphaneleri tarihi : kuruluşun Tanzimat'a kadar Osmanlı vakıf kütüphaneleri.** / İsmail E. Erünsal, 1945-. -- Ankara : Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Atatürk Kültür Merkezi, 1988. 2. c. (XVIII, 344, [7]) : belge ; 24 cm. -- (Atatürk Kültür Merkezi yayını ; 22)

Osmanlı devri kütüphaneleri tarihsel süreçte neler yaşadı? 24.6.2018.

<https://www.fikriyat.com/yasam/2018/06/24/osmanli-devri-kutuphaneleri-tarihsel-surecte-neler-yasadi>

Ötügen, Adnan: "Türk Matbaacılığı Tarihi Türk Kütüphane Tarihi ve Bibliyografyası İçin Bibliyografya", **Yücel**, III, Sayı 47, 1939, s..266-268.

Soydan, Hasan: Kütüphanecilik ve tarım kütüphanelerinin tarihsel serüveni. Hasan SOYDAN. 15.05.2018.

[http://www.turktarim.gov.tr/Haber/91/kutuphanecilik-ve-tarim-kutuphanelerinin-tarihsel-seruveni#:~:text=Osmanlı%20ilk%20ilk%20halk%20k%C3%BCt%C3%BCphaneleri%20olan,A%20\(1745\)%20k%C3%BCt%C3%BCphaneleri%20kurulmu%C5%9Ftur.](http://www.turktarim.gov.tr/Haber/91/kutuphanecilik-ve-tarim-kutuphanelerinin-tarihsel-seruveni#:~:text=Osmanlı%20ilk%20ilk%20halk%20k%C3%BCt%C3%BCphaneleri%20olan,A%20(1745)%20k%C3%BCt%C3%BCphaneleri%20kurulmu%C5%9Ftur.)

Soysal, Özer: **Türk kütüphaneciliği.** Soysal, Özer. 1. bs. Ankara : Kültür Bakanlığı Kütüphaneler Genel Müdürlüğü, 1998-1999. 6 c. : rnk. res. ; 34 cm. Kültür Bakanlığı yayınları ; 2139, 2147, 2148, 2366, 2367, 2368. Kütüphaneler Genel Müdürlüğü Kütüphanecilik dizisi ; 31. (Genel Not: İçindekiler: 1.c.: Geleneksel yapı'dan yeniden yapılanış'a __ 2.c.: Belgeler : kütüphane türleri; görevlendirme ilkeleri __ 3.c.: Belgeler : derme, derleme, yönetim-yasama-siyaset ve kütüphane, basın'da 'kütüphane' / Anadolu'da 'Milli Kütüphane', 'mevzuat' __ 4.c.: Belgeler : yazıtlar / yapı : XI-XVIII. yy. ilk yarı __ 5.c.: Belgeler : yazıtlar / yapı : XVIII. yy. ilk yarı - XIX. yy. ilk çeyrek __ 6.c.: Belgeler : yazıtlar / yapı : XIX. yy. ilk çeyrek - XX. yy. ilk çeyrek.). İndeks var.

Ünalın, Hacer Sibel: **Anadolu'daki Türk kütüphaneleri** / Hacer Sibel Ünalın. İstanbul : İslâm Araştırmaları Merkezi (İSAM), 2012. (Hakkında: <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/1146125>)

Özel

Günüş, Fevzi: **Türk kültür ve medeniyet tarihinde Fatih Külliyesi: cami, medreseler, türbeler, kütüphane, darü'l-kurra, tabhane = The Fatih complex in history of Turkish culture and civilization.** / Fevzi Günüş ; gen. yay. yön. Nevzat Bayhan ; fot. Ahmet Arslanoğlu, Ersan Perçem ; ed. Hüseyin Kutlu ; çev. Mehmet Ulu. -- İstanbul : İstanbul Büyükşehir Belediyesi Kültür A.Ş., 2007. 1. c. (320 s.) : fot. ; 29 cm. (İçindekiler: <http://ktp.isam.org.tr/pdficn/172108ic.pdf>)